

worden van hoog ontwikkelde, rustige, bewondering afdwingende geloofskracht en geloofskalmte.

Steevast, dat is onwankelbaar op de aangewezen plek standhoudende. Niet een angstig beven en sidderen, niet een her- en derwaarts galingend worden, niet een zenuwachtig op en neer trippelen in zijn onrust, maar met gestrekt been, alsof er geen hoge watermuur opwol, onbeweeglijk staan blijven.

En zoo stevast standhouden niet uit onheilighen durf, niet in moedwilligen overmoed, maar omdat ze, gelijk vs. 10 zegt, vast geloofden „dat de levende God in het midden van hen was.“

Steevast op den bodem der Jordaan, omdat stevast het geloof in den levenden God hun hart ondersteunde.

Steevast, met een geloofsjubel op de lippen. Een geloofsjubel die nog naklonk in Psalm 114, toen de zanger uitriep:

„Wat was het gij, zee, dat gij vloodt
„Gij, Jordaan, dat gij achterwaarts keert!“

Wie voor rustige kalmte minder oog heeft, leest over deze hoogte uitgang van geloofsmoed en geloofsvolharding heen.

Van de twee bekende zinspreken: *Saevis tranquillus in undis*, d. i. „rustig te midden der wilde golven“, en *luctor et emergo*, d. w. z. „ik worstel in de golven en houd het hoofd boven“, trekt het laatste den oppervlakkige meer aan.

Hem boeit de actieve worsteling tegen de macht die dreigt.

En toch staat de ontlooiing van „rustige geloofskracht“ nog hooger. Strijd prikkelt, worsteling stimuleert. Stil standhouden mat af en dreigt te ontzenuwen. En wie dan toch onafgebroken tegen die geloofsafmatting reageert, niet inzinkt en bezwijkt, maar steeds stand houdt, zulk een toestand in zijn geloof een onuitputtelijke bron van kracht, moed en beslisheid te bezitten, die schooner nog dan in doodelijke worsteling, het geheimenis van de verborgen geloofsenergie schitteren doet.

Ook nu weer doen de geruchten van het bloedig worstelperk in het verre Oosten ons gedurf verbaasd staan over den leeuwenmoed en de doodsverachting, waarmee Rus en Japannees elkanter af lijf gaan, en men vraagt zich onwillekeurig af, vanwaar plotseling die heirscharen van helden komen opdagen.

Dit nu doet de prikkel van den strijd, en zoo is het in elke oorlog gerien. De één beziet den ander. Een hooger moed grijpt allen aan. En wie anders een gewoon, ver van moedigheid man was, openbaart zich in de overspanning als een kloek strijder, en sneuvelt als een held.

Maar hooger nog, veel hooger in stil bezit van rustige kracht staat hij, die in het gewone, in het alledaagsche leven, zonder den prikkel van den strijd, onverzettelijk standhoudt.

Standhoudt, stevast standhoudt, omdat hij om en bij en in zich gevoelt de tegenwoordigheid van den levenden God.

Vergelijking van wat onze vaders in hun geloofsworsteling doorstonden, en hetgeen van ons geëischt wordt, maakt dat die stevaststaande priesters ons meer te zeggen hebben, dan Jozua in den krijg.

Onze vaders hadden de kracht, hun geloof te toonen in harden strijd, en in dien strijd hebben ze wonderen gedaan; meer nog, een wonderde geloofsvolharding betoonde, die nu nog den landzaat en den vreemdeling eerbied afdwingt.

Wij daarentegen leven in geheel anderen toestand.

Als ook onder ons van strijd en worsteling sprake is, denkt niemand meer aan ruw geweld, of aan bloed dat vergoten, of aan leven dat ten offer wordt gebracht.

Thans geniet, wie Christus belijdt, uitwendig en stoffelijk een vrijheid, zoals onze vaders zich die niet milder droomden konden.

Maar daarom hield het verzet tegen het geloof niet op, liet de tegenstand tegen den naam van Christus niet af, en brak zelfs in geen deele de felle tegenkanting tegen het doordringen van het koninkrijk der hemelen.

De worsteling gaat door, maar ze nam een heel anderen vorm aan.

Niet, alsof er ook niet nu nog soms smaad en verguizing ware te dulden, en een enkel maal zelfs benadeeling in tijdelijk gewin. Maar wie, die inden tijd wat het voor Jezus was, dat men hem in het geelaf spande, voelt niet, dat deze kleine last van later, die ons drukt, voor het geloof te nauwerwordt meetelt.

Neen, de worsteling gaat thans om het standhouden of teruggedrongen worden van de krachten des koninkrijks in de publieke opinie; om het Christelijk blijven of ontkerend worden van heel ons volk; om het toehooren van het volk van Nederland, dat na ons zijn zal, aan den levenden God of aan de goden dezer eeuw.

Die worsteling breidt zich uit over heel het terrein des levens, over elk gebied van den menschenlijken geest, over heel het erf van ons menschenlijk aanzijn.

„De wereld voor Christus!“ of „de mensche voor de wereld!“ is leus en keus geworden.

En in dien strijd moet een iegelijk die geloof, met heel zijn persoon, met al zijn kracht, met al zijn liefde en toewijding voor de zake des Heeren instaan!

Staat ge daarin nu stevast?

O, God zij dank, ze zijn er nog bij duizenden en tienduizenden, van wie dit mag geroemd worden; mannen en vrouwen die nooit een oogjenblik deinsden of sidderden, en op wie twijfel noch aarzeling val heeft.

Maar is er onder de belijders niet ook een breede buitenzoon, bij wie wel degelijk gevaar dreigt? Hebt ook gij ze niet ontmoet, die waanden, dat voor een deel toegeven aan het ongelooft nog het beste middel was om althans de hoofdaak van het geloof te redden?

Kent gij ze niet, die op die wijze telkens weer een deel prijsgaven, en wat ze overhielden aldoo zagen slinken?

En natuurlijk, dan is de kracht gebroken. Dan glijdt men, en daar het pad helt, glijdt men steeds verder benedenwaarts.

Dan sluipt onzekerheid en onrust in het hart, de onrust slaat in angst over, die angst ontzenuwt en put uit, en wat dan nog geloof heeten wil, is het sidderen voor de denkmacht en de wilskracht onzer eeuw.

Daarom is het vooral in onze dagen zoo bitter droef, als soms zelfs de priesters in het stroombed van den Jordaan niet meer stevast staan, maar zelf opschrikken, en sidderen, en uitwijken en terugdeinzen.

Als de herders der kudde wankelen, hoe zal dan de kudde veilig doorgaan?

Dank daarom God, zoo uw leeraars nog stevast en onwankelbaar stand houden, en met heldenmoed u voorgaan.

Maar vergeet ook niet, dat in Christus kerk elk belijder als priester gezalfd moet staan, niet het minst in eigen huis.

Dit toch weet ge, dat niets de kinderen die opgroeien, vaster in het geloof zet en kloeker tot heldenmoed beziel, dan zoo ze zien, dat vader stevast staat, en moeder van geen glibberen weet.

Amsterdam, 1 Juli 1904.

Universiteitsdag.

Op 7 Juli zal D. V. de Jaarvergadering der Vrije Universiteit onder het praesidium van Prof. Rutgers te Groningen gehouden worden.

Met opzet is ditmaal door H. H. Directeuren de jaarvergadering zoo laat gesteld, opdat door het gebruik van de vakantiekaarten de deelneming uit de verschillende deelen van het land zoo gemakkelijk mogelijk zou kunnen zijn.

En dat de jaarvergadering thans in het hooge Noorden gehouden wordt, zal ieder goedkeuren, die bedenkt, sinds hoe vele jaren het geleiden is dat de broeders te Groningen of te Leeuwarden saamkwamen.

Groningen heeft op verrassende wijze bij de jongste Statenverkiezing getoond, dat ook hier een kentering ten goede komt. De macht van het Groninger liberalisme en van de Groninger theologie wijkt. Het zaad, dat de Afscheiding met zoo rijke handen in Groningen wierp, rijpt. En waar Groningen een eeuwlang het bolwerk was van het liberalisme, wint ook hier de christelijke actie veld en geeft voor de toekomst blijde hope.

Wij twijfelen dan ook geen oogenblik, of de Groninger broeders zullen aan de jaarvergadering een hartelijke ontvangst bereiden. Het Groninger karakter is gul en gastvrij. En Gruno's oude veste, waar Prins Maurits en graaf Willem Lodewijk de reformatie doorzetten, waar Gomarus en Maresius sieraden waren van de Gereformeerde Hoogeschool, zal met blijdschap de mannen begroeten, die aan de historische lijn getrouw, voor het ideaal eener Gereformeerde Universiteit strijden.

Da. Breukelaar van Zaandam zal de ure des gebeds leiden. Hij die zelf een zoon der scheiding is, zal in het klassieke land der separatie den meest geschikten toon weten te treffen, om het hart tot gebed en dank te stemmen voor de stichting, die door Gods genade zoo schoone vruchten afwierp voor heel ons Gereformeerde volk.

Wat door Prof. Bavinck op de morgenvergadering en door Prof. Geesink op de publieke meeting zal behandeld worden staat met den strijd over het Hooger Onderwijs in het nauwste verband.

Is aan de Vrije Universiteit haar beperkt aantal hoogleraren en het gering aantal harer faculteiten verweeten, Prof. Bavinck zal toonen, dat *uitbreiding der Universiteit* op haar program blijft staan; en zonder uit de school te klappen mag toch wel meegedeeld worden, dat op dit punt binnen korten tijd blijde verrassingen te wachten staan.

En niet minder actueel is het onderwerp, dat Prof. Geesink, nu Prof. Wolter door ambtsbegeheden verhinderd is te komen, op de meeting zal behandelen. Een der ernstigste grieven door onze tegenstanders tegen ons aangevoerd is, dat de dogmatische grondslag der Vrije Universiteit voor haar wetenschappelijke arbeid een belemmering is. Prof. Geesink zal de onjuistheid van dit Schlagwort in het licht stellen, en toonen hoe juist omgekeerd die dogmatische grondslag en wetenschappelijk en didactisch voor den arbeid onzer Hoogeschool veeleer een voordeel is te achten.

Zoo toont de Vrije Universiteit, dat zij den strijd niet vreest, maar bereid is openlijk rekenschap te geven van het beginsel, dat haar drijft.

Wat aan deze jaarvergadering haar bijzonder karakter verleent is, dat ze juist saamvalt met de bijeenkomst van de Eerste Kamer, waar de wet op het Hooger Onderwijs zal afgehandeld worden.

Door de besliste uitspraak van het kiezersveld is het Christelijk Ministerie versterkt uit den strijd te voorschijn gekomen. Zelfs indien de Eerste Kamer het wetsontwerp verwierp, wat thans nauwelijks denkbaar is, dan zou ontbinding van de Eerste Kamer het Ministerie toch in staat stellen de vrijmaking van het Hooger Onderwijs door te zetten. Voor de Vrije Universiteit breekt daarmee een nieuwe periode aan. Ze zal met verdubbelde krachtsinspanning te arbeiden hebben, om aan de hoge eischen, haar gesteld, te voldoen. Maar ze zal ook naast de Rijks-universiteiten voortaan een plaats innemen, die haar uit haar veronderstelde positie opheft.

Daarin ligt een rijke zegen Gods.

Nauwelijks vijf-en-twintig jaar heeft ze bestaan. Bij haar optreden heeft men spotniet gevraagd: wat willen deze amechtige lieden. Dr. Bronsveld wist geen woorden bijtend genoeg om deze eigengemaakte professoren aan de kaak te stellen. En aller profetie was, dat dit wankel gebouw zonder Staatshulp of Rijkssubsidie reeds bij de eerste windvlaag ineen zou storten.

En thans heeft ze weken lang in het Parlement de debatten beheerscht. Is ze de inzet geweest van een politieke worsteling. Verkrijgt ze trots den felsten tegenstand van de rijks-hoogescholen, de liberalen en socialisten, het „Nut van het algemeen“ en de moderne domine's, erkenning van den Staat.

Daarom zal op deze jaarvergadering het volk dat de Vrije Universiteit liefheeft, met dank aan God saam komen, een toon van heilige bezieling in aller hart weerklanken en met nieuwen ijver aan den arbeid worden getogen, om onze Hoogeschool tot een zegen te maken voor heel ons vaderland.

Beneden peil.

De Hervorming daalt in den laatste tijd wat haar polemiek aangaat beneden peil.

Naar aanleiding van onze kritiek op Prof. Cannegieters agnosticisme past ze op ons het woord van Christus toe, dat „het hart dezes volks dik is geworden“, geeft ons te verstaan, dat „in de pink van Prof. Cannegieter meer Christendom zit dan in een heel lichaam“, en eindigt dan nog met de bede van Christus over te nemen: Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.

En alsof dit alles nog niet fraai genoeg ware, wordt nu in een nieuw artikel Prof. Kuene geteekend als de man van blanke oprechtheid, die in de wapenrusting des lichts voor de eere Gods streed, tegen welk schitterend heiligenbeeld dan te donkerder afsteekt het beeld van Dr. Kuiper, die met de wapenen der leugen strijdt en het volk misleidt.

De ruwheid van deze taal, die dan nog met allerlei vroomt beroep op Jezus nederigheid en zachtmoedigheid gepaard gaat, toont, hoe zelfs bij lieden van gekuischte smaak de urbane vorm wegvalt, zoodra de bitterheid van het hart de overhand krijgt.

Op zulk een polemiek ingaan, doen we niet.

Ze heeft voor ons alleen belang als psychologisch verschijnsel.

De moderne richting wordt oud. Haar invloed slinkt met den dag. Ze voelt, dat ze bij ons volk weldra zich zelve overleefd heeft. Een jonger geslacht staat op, dat of met allen godsdienst breekt of voor den Christus der Schrift weer de knie buigt.

En omdat ze op het slagveld haar geleeders steeds meer ziet dunnen, en het eens vertrapte Calvinisme met nieuwe kracht toegerust den strijd tegen den vijand zijt opvatten, beoedelt ze de eer van haar eigen vaandel met op haar tegenstanders te schimpen.

De Hervorming toont hiermede alleen, dat de moderne richting in het teken der decadentie begint te staan.

Critiek.

1.

Niet zonder belangstelling is door ons de kritiek afgewacht op de jongste rectorale oratie der Vrije Universiteit.

Van de stichting der Vrije Universiteit af, is door modernen en ethischen haar de eisch gesteld, dat zij tegenover de kritiek op Oud en Nieuw Testament apologetisch zou optreden. Waar de Vrije Universiteit openlijk beled, dat zij de Heilige Schrift als Gods Woord erkende en daaraan al haar onderwijs bond, wraakte men dezen grondslag als onwetenschappelijk, zoolang niet weerlegd was geworden, wat de historisch-critische school van Kuene-Wellhausen tegen het Oude Testament en de Tubingerschool tegen het Nieuwe Testament had ingebracht.

Volkomen terecht is deze eisch door Dr. A. Kuiper in zijn *Schrijfcritiek* afgewezen. De autoriteit en het gezag der Heilige Schrift hangt niet af van eenig apologetisch pleidooi. En wanneer de Vrije Universiteit dan eerst, wat haar grondslag betreft, wetenschappelijk gerechtvaardigd zou zijn, wanneer elke aanval op de Heilige Schrift was afgeslagen, dan zou ze aan haar thetischen arbeid nooit bevoenen te beginnen. Want, gelijk Prof. Dosker onlangs volkomen terecht opmerkte, het eigenaardige van deze kritiek is, dat hypothese na hypothese wordt opgesteld; dat de bestrijders der Schrift morgen verwerpen wat heden als vaststaande werd geloofd, en het dus een Sisypusarbeid zou zijn op al deze bedenkingen in te gaan.

Toch wil dit daarom niet zeggen, dat de wetenschap, die aan de Schrift vasthoudt, op deze aanvallen steeds het stilzwijgen heeft te bewaren. De historische kritiek op het Oude en Nieuwe Testament plaatst ons metterdaad voor zeer ernstige en moeilijke problemen. En mita het inwendig getuigenis, dat de Heilige Geest al deze eeuwen door aan het volk Gods gaf aangaande de geestelijke waarde der Schrift, maar niet plaats maakt voor het spinrag van een wetenschappelijk betoog, rust wel degelijk op de belijders der Schrift de taak, een oplossing van die vraagstukken te zoeken, die de kritiek ons aanbiedt.

Met dankbare waardering wordt daarom door ons aanvaard, wat door uitnemende geleerden in binnen- en buitenland op dit gebied geleverd werd. Prof. Zahn in Duitschland heeft door zijn breede studie over den Canon van het Nieuwe Testament reeds onschatbare diensten verricht. En al mag voor het Oude Testament zijn evenknie nog niet zijn opgestaan, wat Prof. König te Bonn, Prof. Robertson in Engeland en Dr. Hoedemaker en Prof. Noordzij ten onzent hebben gepresteerd, toont genoegzaam, dat de Schriftgeloovige wetenschap wel degelijk in staat is argument tegenover argument te stellen en het traditioneele standpunt nog niet, gelijk men zoo gaarne in de kringen der kritiek het volk zoo willen wijs maken, voorgoed overwonnen is.

Ook aan de Vrije Universiteit achtte men, dat thans de tijd gekomen was om aan dezen strijd deel te nemen. De ontdekkingen in het verre Oosten hadden een geheel nieuw licht geworpen op de omgeving, waaruit Israël voortkwam. Babel en Bijbel was de tegenstelling, die door Prof. Delitzsch tot een strijdleuze tegen de Schrift werd gemaakt. Hier moest dus positie worden gekozen, en Prof. H. H. Kuiper trachtte in zijn rede over *Evolutie en Revolutie* aan te toonen, hoe deze ontdekkingen het evolutiedogma der kritische school niet bevestigden, maar veeleer pleitten voor hetgeen God in Zijn Woord ons had geopenbaard.

Over gebrek aan waardeering van dezen arbeid valt niet te klagen. In binnen- en

buitenland werd deze oratie met lof besproken. En dat niet alleen door de orthodoxe pers, maar ook mannen als Prof. Zöckler in Duitschland en Prof. Wildeboer te Groningen erkenden, dat deze apologetiek met kennis van zaken en met voorzichtigheid was geschreven. Voorzover kritiek geleverd werd, met name door Prof. Wildeboer was ze zekelijk van inhoud en welwillend in den vorm. Zelfs haastte Prof. Wildeboer zich om mee te deelen, dat hij niet zoover afstond van het door Prof. Kuiper ingenomen standpunt als deze meede, en dat hij de kritiek zoowel op het pan-babylonisme van Delitzsch als op de extra-vagantiën der kritische school ten deele als juist accepteerde.

Slechts één uitrondering moet hier gemaakt worden. Van moderne zijde heeft Prof. Eerdmans in het moderne Theologische Tijdschrift een recensie geleverd, die veel meer op een aanval dan op een objectieve beoordeeling gelijkt, en die aan alle waardeering ten eenenmale gespeend is.

Waar deze recensie opzettelijk aan onze redactie ter bespreking werd toegezonden, zou het onheusch zijn, deze oratie pro domo der moderne kritiek geheel met stilzwijgen voorbij te gaan. Natuurlijk niet, om deze kritiek op den voet te volgen en op elk onderdeel tegenweer te bieden, maar wel om op een enkel cardinaal punt aan te toonen, waarom het tegenbetoog van Prof. Eerdmans geen steek houdt.

Uit de Pers.

Het slot van de rede van Dr. Rullman, naar aanleiding van het jubileum der Theologische School, luidde aldus:

Zoo was men dan in 1851 nog even ver, als toen men 1846 begon.

De Scriba der Synode, Dr. Hendrik de Cock, die in zijn „Voortwoord“ voor het Verslag zijn droefheid over deze verijdelde verwachting niet kon verbergen, gaf de zaak in de hand des Heeren over, zich troostende met de gedachte, dat de tegenwoordige toestand misschien nog zou leiden tot de vestiging eener Theologische School, zooda de Kerk die nog niet tot stand had kunnen brengen. „Misschien“, zoo schreef hij in bedoeld verslag, „blijkt haar inspelende op Wormser's Seminarie, misschien komt er een School, ten behoeve onzer Kerk, of misschien niet rechtstreeks van haar uitgaande, doch voor haar voorafvoering liggende.“

Moge de Heere altoos in de behoefte van een School voorzien, en zelf ons dien weg aanwijzen, dien wij in dezen zullen kunnen en moeten bewandelen.

En inderdaad scheen een tijdlang de kans niet gering voor de opening van het Christelijk Seminarie te Amsterdam, waaraan, naast Dr. Costa, Schwartz en Teding van Herkhout, de belde Afscheiden predikanten Brummelkamp en Van Houten, tot docenten waren benoemd. Een meigte Afscheiden en niet-afgescheiden Gereformeerden, vooral in Friesland, toonden groot belang te stellen in de oprichting dezer School; ook Afscheiden predikanten als Donner, De Moen en De Vos.

In de meeting der „Christelijke vrienden“ van Oct. 1851 werd er ook de aandacht op gevestigd door Dr. Costa. Maar de „Vrienden“ konden er over t algemeen niet warm voor worden. Vooral dat kerkje dat Wormser, zij het dan ook al afscheiden van het Seminarie, toch in het Seminariegebouw voor geschieden en niet geschieden woon timmeren, stond hun niet aan.

Langamerhand bleek het Wormser, dat men zijn Seminarie, waarin hij het brandpunt der vereniging van afscheiden en niet-afgescheiden zocht, wel als brandpunt erkende, maar om er zich van te verwijderen, uit vrees van zich te branden. Zijn Afscheiden vrienden waren beducht, dat hij aan dit Seminarie de Afscheiding zou opofferen, terwijl zijn Hervormde vrienden hem verdrachten van bijvoegmerken ten behoeve der Afscheiding.

Tot overmaat van ramp kwam er in 1852 ook nog een onenigheid tusschen de docenten. Brummelkamp verwierp het reeds aangenomen programma, meende, bij nader inzien, met niet-afgescheiden geloovigen toch niet te mogen samenwerken, tenzij hij hun telkens hun ontrouw herinnerde.

In het algemeen belang had Wormser er toen gaarne een *Afscheiden* Seminarie van laten maken, omdat de Afscheidenen er de grootste behoefte aan hadden, er zich misschien al tobende zouden ontwikkelen wat het wetenschappelijke aangaat. Dan kon dat afscheiden Seminarie metterdaad mijner verwekken bij de Hoogescholen en Hervormde predikanten. Maar mevrouw Zeil verklaarde stellig bij de beginselen van het programma te willen volhouden.

Wat nu? Het denkbeeld van een *Hervormd* Seminarie, dat ook voor Afscheidenen zou openstaan, lichte Wormser wel zeer toe, maar de vrees bestond, dat dit onmogelijk zou zijn door gebrek aan discipelen; en ook dat, zoo er discipelen kwamen, het onmogelijk zou zijn hen in de Hervormde Kerk geplaatst te krijgen. Dus zou het Seminarie dan het sein worden tot een kerkelijk conflict. En daarvoor deinsden de Hervormde broeders terug.

Eindelijk bracht Dr. Schwartz de donatie op het denkbeeld om de gehele inrichting in handen te geven van de Vrije Schotische Kerk, met welke zoowel afscheidenen als niet-afgescheidenen sympathiseerden. En zoo werd dan op de puinhoopen van Wormser's Seminarie het *Schotische* gebouw tot opleiding van Colporteurs, Evangelisten en Zendingen voor de joodische misie, die de Schotische Kerk hier te lande dreef. Tegenover de bestaande macht op wetenschappelijk gebied was deze Schotische Nederlandse stichting niets anders dan een zwak rietje tegenover een vastgewortelde eik, zooda Dr. Costa haar op de Octobervergadering der „Christelijke Vrienden“ in 1853 neemde.

Toch was ook voor deze stichting de sympathie der „Vrienden“ niet groot. Dr. Van Toorenbergen betreurde het, dat het Seminarie een zoo geheel andere wending had genomen, dan hij gewenscht had; want nu het in de eerste plaats een Schotische zaak was geworden, vreesde hij, dat het later de oprichting eener soortgelijke instelling in natiolen zin in den weg zou kunnen staan.

De Liefde echter meende — en misschien zag hij wel goed — dat de diepere grond van de weinige sympathie der „Vrienden“, gelegen was in de vrees, dat dit Seminarie de eerste stap zou zijn tot een globale scheiding; die hij voor zich echter niet vreesde, maar veeleer als het beste redmiddel voor de Hervormde Kerk begreep.

Hoe het zij, de „Vrienden“ hielden zich op een afstand. En wie predikant wou worden in de Hervormde Kerk bleef naar de Rijksacademiën gaan.

Voor de Afscheiden studenten kwam er echter spoedig uitkomst. Op de eerstvolgende Synode in 1854 te Zwolle kwam de hereniging met Dr. Brummelkamp en zijn volgelingen tot stand, en toen nu daarna de vraag weer aan de orde werd gesteld, of men al dan niet tot de oprichting van een Theologische School zou overgaan, maakte men, wetende dat de kans op een inrichting *ten behoeve der Kerk, of misschien niet rechtstreeks van haar uitgaande*, thans geheel verkeken was, volen erast met de oprichting eener School, *rechtstreeks van de Kerk uitgaande*.

In de Twaaftde Zitting der Synode, op Donderdagmorgen den 13 Juni 1854, werd onder optien

tot den Heere, met algemeene stemmen tot de oprichting besloten. En ook over de plaats van vestiging kon men het nu eens worden. Want oorspronkelijk scheiden steden, als Amsterdam, Groningen, Zwolle, Meppel, Kampen en Franeker waren genoemd, werd ten slotte toch met algemeen goedvinden de stad Kampen aangewezen.

Den 6den December 1854 hield Dr. De Moen, als Curator der School van wege de provincie Overijssel, naar aanleiding van Salomo's gebed: „Geet mij nu wijsheid en wetenschap“, de Inwijdingsrede in het Kerkgebouw aan de Hofstraat te Kampen. Een eigen gebouw had men nog niet. Voor de colleges aan de bijna 40 studenten die zich hadden laten inschrijven, zou men zich voorreest behelpen met de woningen der Docenten, de predikanten T. F. de Haan, S. Van Velsen, A. Brummelkamp en H. de Cock.

Deze vier Docenten, die ieder aan het hoofd hadden gestaan van een particuliere opleidingschool, vertegenwoordigden ieder een eigen richting in de Kerk. Het zooveel hoofden, zooveel sinnen was dan ook, vooral in den eersten tijd, op de School van toepassing. De Curatoren vergaderingen en Synodes werden nog lang voor een groot deel in beslag genomen door het bijleggen van geschillen tusschen de Hoogleraren, die natuurlijk ook onder de Studenten ieder weer hun eigen aanhang hadden. Pas op de Synode te Franeker in 1863 werd door Curatoren gerapporteerd, dat de verhouding, ook naar het empig getuigenis der Docenten zelf, gewenscht mocht heeten.

Was men door de gedeelde opleiding al verder van elkanter verwijderd, door de eenheid van opleiding werd men steeds meer tot elkanter gebracht. Omging en samenwerking doorzelden de verschillende langzamerhand weg. En de Kerken genoten het profijt van deze betere verhouding, ge lijk ze vroeger van de twisten dezer partijmannen de dupe waren geweest. Dank zij de eene algemeene School, werden nu ook de Kerken metterdaad één.

Niet alleen echter aan den vrede, maar ook aan de waarheid was de Theologische School bevorderlijk. De aanstaande predikanten werden nu beter dan vroeger bekwaamd tot hun ambt, en bouwden zoo de Kerken, die zij daarna dienden, beter op in het allerheiligst geloof. Wel ging ook dit langs lijnen van geleidelijkheid. Eerst was de opleiding nog hoogst gebrekkig; later bleef ze niet altoos even zuiver in de gereformeerde lijn, en pas met het optreden van een geleerde als Dr. Bavinck kreeg ze ook eenigermate een *wetenschappelijk* karakter. Maar met dat al zijn aan de Theologische School te Kampen gedurende een halve eeuw 300 mannen gevormd, die als Dienaren des Woords, naar de mate van hun kracht en in het kader van hun tijd, krachtig hebben meegewerkt tot bloei der Kerk en tot bevordering van het koninkrijk Gods.

Dat de kinderen der Scheiding deze School, vrucht van zooveel worsteling, liefhebben met heel hun hart, mogen de kinderen der Doleantie hun dan ook waarlijk niet cavel duiden. Veeleer hebben zij het met beschamdeheid te erkennen, dat de mannen van '34 de eersten zijn geweest die het hebben aangedurfd om met het Synodale staatsrecht te breken; de eersten ook, die op den grondslag van Gods Woord een Theologische School in het leven hebben geroepen.

Da. Kullman heeft een goed werk gedaan met aldus uit de historie menig treffende bijzonderheid aangaande het ontstaan der Theologische School mee te deelen.

Die historie verklaart, waarom een deel onzer kerken met zoo warme liefde aan de school verknoot is.

En al mag men voor zich zelf aan een Gereformeerde Universiteit de voorkeur geven, omdat daar alleen op heel het terrein der wetenschap de strijd tegen het ongelooft kan gestreden worden, men kan tegelijk met dankbaarheid waardeeren, wat God in vroeger tijd door de Theologische School te Kampen voor de Christelijke Gereformeerde kerk gedaan heeft.

Officiële Berichten.

Met hartelijken dank aan de gevers vermelden wij de ontvangst der volgende giften voor de Chr. school te Vroomshoop:

Van V. S. te Amsterdam f 3; G. L. Leiderdorp f 1.50; J. Hendriks te Zevenbergen f 2, samen f 6.50.

T. VISSCHER, Penn.

Vroomshoop, Juni 1904.

Erva. Heeren en Broeders!

In de maand September a. s. op een nader te bepalen dag, zal D. V. te Arnhem de 162 Centrale Diaconale Conferentie der Geref. Kerken plaats hebben. — Ter vaststelling van de Agenda wordt u door deze vriendelijk uitgenoodigd, de punten van behandeling te willen openbaren vóór 1 Augustus a. s., aan het adres van den secretaris, welke Agenda u dan zoo spoedig mogelijk zal worden.

Het Comité:

G. STRUIK GEN., Voorzitter. Enkhuisen.
G. TERHAAR, Vice-Voorzitter. Alkmaar.
J. B. BLANKENBERG, Penningman. Amsterdam.
C. F. VAN MEYENFELDT, Amsterdam.
J. JANSE JZ., Middelburg.
H. WIND, Groningen.
R. BROEKHUIZEN, Secretaris. Meppel.

Meppel, Juli 1904.

De arbeid onder de Hollanders te

Essen a/d. Ruhr.

Na de laatste verantwoording in het laatst van Maart werd door mij voor de Evangelisatie arbeid te Essen a/d Ruhr het volgende ontbarend:

Van de Geref. kerken te Koeverden f 4.25; Nijemirndum c. a. f 5.60; Dierum f 3; Smilde (A) f 2; Barum f 2; Raard f 5; Gaastmeer f 5.53; Wansum c. a. f 5; Dokkum (B) f 9.41; Rinsumageest f 2.50; Palsens c. a. f 2; Stads-kanaal f 11.63; Oudega f 2.50; Dokkum (A) f 2; Marum f 5; Oosternijkerk f 4.30; Leiden (C) gevonden in de collecte f 2.50 en van den heer T. Klinkert te Kollum f 1. De helft van hetgeen Marum en Oosternijkerk zonden werd door mij aan Ds. Van Schelven te Wageningen voor Duisburg afgedragen.

Namens de classis Zutphen en de broeders en zusters te Essen voor deze gaven hartelijk dank.

Er is nog veel noodig. Laat men ook dezen arbeid bedenken, zoowel in het gebed als met zijn gaven! Bijna iederen Zondag wordt het Woord Gods te Essen in onze taal gebracht door een dienaar des Woords of een anderen broeder uit Holland.

Gaarne zien we nieuwe en ruime bijdragen tegemoet.

Dr. G. RENTING,

Winterswijk, 28 Juni 1904.

Predikants tractement voor Duisburg

am Rheln.

In de maand Juni is bij Ds. A. van der Sluijs te Renkum nog ontvangen van de kerk te Hantum f 2; bij Dr. Veldhoofd toegezending van Arnhem (A) f 10; bij Ds. C. L. F. van Schelven te Wageningen van de kerk te Berkel f 2; Nieuw Lekkerland f 2; Randwijk c. a. f 2.50; Dieren f 2.47; Gees c. a. f 1.50; Dwingelo

(Dr.) f 2; Oos H. Hoekstra v. Hartelijk dan graag hadden breekt nog 200 Kan 't niet, voor deze zaak werk om de 2 vragen. Verloot

Wageningen,

Behi

Uit Lerwick De Brs. Van een wel wat s hunner bestem zijn zij in La vischervloot De meeste a 12 dagen